

บทที่

1

สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก
รักน้ำของเยาวชน กรณีศึกษา :
คนปลายน้ำคลองท่าแฉะ
จังหวัดพัทลุง

Creative Media to Enhance Water
Conservation Consciousness of Basin
Community Youths, Case Study:
Khlong Tha Nae, Phatthalung

จินตนา กสินันท์
Chintana Kasinant

สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก รักน้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง¹

Creative Media to Enhance Water Conservation

Consciousness of Basin Community Youths, Case Study:

Khlong Tha Nae, Phatthalung

จินตนา กลสินันท์²

Chintana Kasinant

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” ในครั้งนี้ เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำแก่เยาวชนในพื้นที่ปลายน้ำ คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง อันมีสาเหตุเนื่องจากในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ปลายน้ำคลองท่าแนะมีทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย ทางผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ และนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและพบว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ส่งผลให้คนขาดจิตสำนึกและมองเห็นว่าโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งหลังจากการดำเนินการวิจัย

¹ งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ 2559

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (0815417889) [haamam@hotmail.com] ที่อยู่ สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

ในระยะแรกเสร็จสิ้นผู้วิจัยพบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสร้างสรรค์” ซึ่งจากการสังเกตและซักถาม นักวิจัยชุมชน ครู ในมุมมองของการใช้สื่อประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สื่อรักษ์น้ำ” ทั้งนี้ผู้วิจัย นักวิจัยชุมชนเห็นว่าควรมีการขยายผลการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างและเน้นย้ำให้เยาวชนคนปลายน้ำเกิดจิตสำนึกรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนต่อไป

กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำได้นำเสนอผ่านรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผน ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” “หุ่นมือรักษ์น้ำ” “คลิปรักษ์น้ำ” และ “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” ผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความชัดเจน และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สื่อสร้างสรรค์ ; กระบวนการสื่อสร้างสรรค์ ; จิตสำนึกรักษ์น้ำ ; เยาวชนปลายน้ำคลองท่าแฉะ

Abstract

Research on “Creative Media to Enhance Water Conservation Consciousness of Basin Community Youths at Kon Plie Nam Khlong Ta Nae, Phattalung” was an ongoing research on “The Development of a Learning Process to Enhance Water Conservation Consciousness of Basin Community Youths at Khlong Ta Nae, Phattalung.” This study highlighted on developing youths’ consciousness in water conservation as instant problems of the downstream area of Khlong Ta analyzed by school administrators, teachers, and community researchers were drought, flood, and wastewater. These consciousness lacking issues were introduced by lifestyle and living condition changes whereas teachers should be responsible for raising awareness for children and

youths. Though the first research phase was accomplished, “creative media” remained an interesting issue. Thus, teachers and community researchers were observed and questioned on their point of view in how to use creative media as part of the learning plan. Finally, in order to create sustainable water environment, the community researchers and teachers had expanded the utilization of the creative media to reinforce and emphasize the water conservation consciousness for their youths.

Results showed that the creative media process to enhance water conservation consciousness for youth of basin Community were accomplished through four activity plans: “fish story tales”, “water conservation puppet”, “water conservation short video clip” and “water conservation communication”. Overall quality of the creative media plan introduced was at a high level. By classifying into detail, all four aspects: its appropriateness, correctness, distinctiveness, and ease of implementation had the statistical significant differences at the level of 0.05, both before and after creative media research participation was applied.

Keywords : creative media; creative media process; water conservation consciousness; Khlong Tha Nae Basin Community Youths

บทนำ

ในการทำวิจัยเรื่อง “สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร” ในครั้งนี้ เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร” ที่ได้ดำเนินการไปแล้วในระยะแรก (ปีที่ 1) ซึ่งเกิดจากการประชุมเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของคลองท่าแนะร่วมกันระหว่างนักวิจัยในคลัสเตอร์กระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารจากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้นำกลุ่มคนปลายน้ำคลองท่าแนะ และภาคประชาชน พบว่า ปัญหาของกลุ่มน้ำคลองท่าแนะมีทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม และน้ำเสีย จากการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงสาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าว ซึ่งพบว่าล้วนแต่เกิดจากมนุษย์ที่ขาดจิตสำนึกและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน จนส่งผลกระทบต่อ

ต่อวิถีของชุมชนที่ต้องพึ่งพาคลองสายนี้ในการหล่อเลี้ยงชีวิต จึงเป็นที่มาของปัญหาวิจัยในปีแรก จากมุมมองของชุมชนคนลุ่มน้ำคลองท่าแฉลบ ซึ่งต้องการค้นหาว่ามีกระบวนการเรียนรู้อย่างไรที่จะเสริมสร้างจิตสำนึกในการ (อนุ) รักษาให้กับคนในชุมชน

ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยในปีที่ 1 พบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำนี้ สามารถใช้เสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำได้ สะท้อนจากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าเยาวชนคนปลายน้ำมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อาทิ การใช้น้ำอย่างประหยัด การเก็บขยะริมน้ำ เป็นต้น และสะท้อนผลจากขยายกิจกรรมตามแผนงานและการร่วมกิจกรรมกันของโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าแฉลบที่มีอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีสื่อออนไลน์ทั้ง Facebook และ line เป็นช่องทางสื่อสารของเครือข่ายและเพจรักษาน้ำท่าแฉลบ

หลังจากการดำเนินการวิจัยในระยะแรกเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยพบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสร้างสรรค์” ซึ่งจากการสังเกตและซักถามนักวิจัยชุมชน ครู ในมุมมองของการใช้สื่อสร้างสรรค์ที่ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สื่อรักษาน้ำ” พบว่าควรมีการขยายผลการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างและเน้นย้ำให้เยาวชนคนปลายน้ำเกิดจิตสำนึกรักษาน้ำอย่างยั่งยืน เนื่องจากเยาวชนคนปลายน้ำมีการเข้าร่วมเครือข่ายรักษาน้ำระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการสร้างสรรค์ผลงานหนังสือนิทานเล่มเล็กที่สะท้อนถึงการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำของเยาวชน การวาดแผนที่สายน้ำ การผลิตคลิปวิดีโอรักษาน้ำ เป็นต้น และถือได้ว่าเยาวชนคนปลายน้ำมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก เยาวชนคนปลายน้ำแทบทุกคนใช้ Facebook เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีการเข้ามาแสดงความคิดเห็นและการกด Like ในเพจรักษาน้ำท่าแฉลบอยู่เสมอ ๆ จึงเป็นมาที่ของการวิจัยในระยะที่สอง ภายใต้ชื่อ “โครงการสื่อสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักษาน้ำเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉลบ จังหวัดพัทลุง” โดยมุ่งส่งเสริมการมีจิตสำนึกรักษาน้ำอย่างยั่งยืนให้เยาวชนและคนในพื้นที่ปลายน้ำคลองท่าแฉลบ ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแฉลบ เพื่อให้เยาวชนเกิดความรัก ความหวงแหน และร่วมใจกันอนุรักษ์น้ำ อันเป็นการตอบโจทยปัญหาและความต้องการของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าแฉลบ จังหวัดพัทลุง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในแผนงานวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก

คำว่า Consciousness เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาไทยจะใช้แทนด้วยจิตสำนึก Consciousness มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือคำว่า Conscio มาจากการผสมคำด้วย 2 คำคือ Coalescence of Cum หมายถึง ด้วย กับ (With) และคำว่า Scio หมายถึง รู้ (Know) จิตสำนึก หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบางสิ่งบางอย่างของบุคคล หรือความรู้ที่อยู่ในตัวของเขาเอง ต่อมาลีโอนาร์โด ดีสคาร์ทีส (Rene' Descartes) เป็นคนแรกที่ใช้คำว่า Conscientia เป็นการใช้ความรู้ให้เหมาะสมในการปฏิบัติอย่างมีศีลธรรมจากการกระทำด้วยตัวของเราเอง และในทศวรรษที่ 17 เริ่มมีการใช้คำว่า Consciousness แทนคำว่า Conscientia (Zeman, 2001 : 1265)

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2552 : 25-26) ให้ความหมายว่า จิตสำนึก หมายถึงการรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นหน้าที่ ผิดความรับผิดชอบของตนพร้อมปฏิบัติตามเพื่อความอยู่รอดของตนเองชุมชนโดยไม่นำกฎหมายมาบังคับใช้

จิตสำนึก จึงหมายถึง สภาวะทางจิตที่รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ พร้อมทั้งจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาจิตสำนึกรักษ์น้ำ หรือจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งน้ำอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อมนุษย์

รูปแบบระดับของจิตสำนึก

คีฮล์สตรอม (Kihlstrom, 1984) ได้แบ่งระดับจิตสำนึก โดยมีพื้นฐานมาจากการทบทวนความคิด เป็นการคิดอย่างไร้ครวญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ระดับย่อย ดังนี้

1. ความตระหนักรูปแบบผิวดิน (peripheral awareness) เป็นจิตสำนึกขั้นต่ำสุดของรูปแบบระดับขั้นของจิตสำนึก มี 2 องค์ประกอบคือ

1.1 ความจำระยะสั้น (Info in Short-term Memory : STM)

1.2 ความตระหนักต่อสิ่งเร้าชั่วคราว (Stimuli Vaguely Aware)

2. จิตสำนึกขั้นต้น (Primary Consciousness) เป็นขั้นของความตระหนักต่อสิ่งต่าง ๆ มีความตระหนักรูปแบบชัดเจน เป็นความโน้มเอียงของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความคิด การรับรู้ ความรู้สึก ความจำ การพูดภายในและมโนภาพที่ทำให้บุคคลเกิดความคิด ความรู้สึก เป็นการพูดกับความคิดของตนเองที่มีต่อภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ จิตสำนึกขั้นต้นมี 4 องค์ประกอบคือ

2.1 การรับรู้สัมผัสอย่างตั้งใจ (Attended Sensory Percepts)

2.2 อารมณ์ความรู้สึก (Emotional Feeling)

2.3 การระลึกได้ (Recalled Memories)

2.4 การพูดภายในและมโนภาพ (Inner Speech and Mental Images)

3. จิตสำนึกขั้นสะท้อน (Reflective Consciousness) เป็นการแสดงความคิดออกจากตัวเราต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นการถามตนเองเมื่อเผชิญประสบการณ์หรือสิ่งเร้า จิตสำนึกขั้นสะท้อนเป็นการแสดงความคิดออกจากตัวบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ จิตสำนึกขั้นสะท้อนจะนำไปสู่การตัดสินใจ การประเมินการกระทำและการวางแผน การกระทำของบุคคลในอนาคต จิตสำนึกขั้นสะท้อน มี 2 องค์ประกอบ คือ

3.1 การทบทวนความคิด (Introspection)

3.2 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self – awareness)

2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสร้างสรรค์

พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อสร้างสรรค์และปลอดภัย พ.ศ.2558 (2558 : 30) ให้ความหมายของ “สื่อ” หมายความว่า สิ่งที่ทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมาย ภาพ หรือเสียง ไม่ว่าจะจัดทำในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพพระบายสี รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมายรูปถ่าย ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ การแสดง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือได้จัดทำในรูปแบบอื่นใด และให้ความหมายของ “สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” ว่าหมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนสามัคคี สามารถใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างเป็นสุข

สื่อแบ่งตามประสบการณ์การเรียนรู้

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale, 1969 : 107) จำแนกสื่อการสอนตามประสบการณ์ที่ได้รับ โดยเขาเชื่อว่าประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมจะทำให้เกิดการเรียนรู้แตกต่างกับประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้นจึงจำแนกสื่อการสอนโดยยึดประสบการณ์เป็นหลักเรียงตามลำดับจากประสบการณ์ที่ง่ายไปยาก 10 ชั้น เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience)

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience)

ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย ประสบการณ์ขั้นนี้ เป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาทั้งปวง เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมาจากความเป็นจริงและ

ด้วยตัวเองโดยตรง ผู้รับประสบการณ์นี้จะได้เห็น ได้จับ ได้ทำ ได้รู้สึก และได้ดมกลิ่น จากของจริง ดังนั้นสื่อการสอนที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในขั้นนี้ก็คือของจริงหรือ ความเป็นจริงในชีวิตของคนเรานั้นเอง

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience)

ประสบการณ์จำลอง เป็นที่ยอมรับกันว่าศาสตร์ต่าง ๆ ในโลกมีมากเกินไปที่จะเรียนรู้ได้หมดสิ้นจากประสบการณ์ตรงในชีวิต บางกรณีก็อยู่ในอดีต หรือซับซ้อน เร้นลับหรือเป็นอันตรายไม่สะดวกต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงมีการจำลอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อการศึกษา ของจำลองบางอย่างอาจจะเรียนได้ง่ายกว่าและ สะดวกกว่า

ขั้นที่ 3 ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience)

ประสบการณ์นาฏการ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของคนเรานั้นมีหลายสิ่งหลาย อย่างที่เราไม่สามารถประสบได้ด้วยตนเอง เช่น เหตุการณ์ในอดีต เรื่องราวในวรรณคดี การเรียนในเรื่องที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ หรือเรื่องธรรมชาติที่เป็นนามธรรม การ แสดงละครจะช่วยให้เราได้เข้าไปใกล้ความเป็นจริงมากที่สุด เช่น ฉาก เครื่องแต่งตัว เครื่องมือหุ่นต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การสาธิต (Demonstration)

การสาธิต คือ การอธิบายถึงข้อเท็จจริงหรือแบ่งความคิด ผู้ฟังแลเห็นไปด้วย เช่น ครูวิทยาศาสตร์เตรียมก๊าซออกซิเจนให้นักเรียนดู ก็เป็นการสาธิต การสาธิตก็เหมือนกับนาฏการ หรือการศึกษานอกสถานที่ เราถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งในการ สาธิตนี้อาจรวมเอาสิ่งของที่ใช้ประกอบหลายอย่าง นับตั้งแต่ของจริงไปจนถึงตัวหนังสือ หรือคำพูดเข้าไว้ด้วย แต่เราไม่เพ่งเล็งถึงสิ่งเหล่านี้ เราจะให้ความสำคัญกับกระบวนการ ทั้งหมดที่ผู้เรียนจะต้องเฝ้าสังเกตอยู่โดยตลอด

ขั้นที่ 5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)

การศึกษานอกสถานที่ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ที่มีอยู่จริง ภายนอกห้องเรียน ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นสื่อกลางให้ นักเรียนได้เรียนจากของจริง

ขั้นที่ 6 นิทรรศการ (Exhibition)

นิทรรศการมีความหมายที่กว้างขวาง เพราะหมายถึง การจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชม ดังนั้นนิทรรศการจึงเป็นการรวมสื่อต่าง ๆ มากมายหลายชนิด

การจัดนิทรรศการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดสร้างสรรค์มีส่วนร่วม และได้รับข้อมูลย้อนกลับด้วยตนเอง

ขั้นที่ 7 ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ (Motion Picture and Television)

โทรทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีบทบาทมาก เพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงในเวลาเดียวกัน และยังสามารถแพร่และถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ด้วย นอกจากนี้โทรทัศน์ยังมีหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีโทรทัศน์วงจรปิดที่เอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างกว้างขวาง ภาพยนตร์เป็นสื่อที่จำลองเหตุการณ์มาให้ผู้ชมหรือผู้เรียนได้ดูและได้ฟังอย่างใกล้เคียงกับความจริง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ ถึงอย่างไรก็ตามภาพยนตร์ก็ยังนับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการเรียนการสอนเช่นเดียวกับโทรทัศน์

ขั้นที่ 8 การบันทึกเสียง วิद्यุ และภาพนิ่ง (Recording, Radio and Picture)

ภาพนิ่ง การบันทึกเสียง และวิทยุ ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาดซึ่งมีทั้งภาพทึบแสงและโปร่งแสง ภาพทึบแสง คือ รูปถ่าย ภาพวาด หรือภาพในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ส่วนภาพนิ่งโปร่งใสหมายถึงสไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปร่งใสที่ใช้กับเครื่องฉายวัสดุโปร่งใส เป็นต้น ภาพนิ่งสามารถจำลองความเป็นจริงมาให้นักเรียนขบจนใจได้ การบันทึกเสียง ได้แก่ แผ่นเสียงและเครื่องเล่นแผ่นเสียง เทปและเครื่องบันทึกเสียง และเครื่องขยายเสียงตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเสียงซึ่งนอกจากจะสามารถนำมาใช้อย่างอิสระในการเรียนการสอนด้วยแล้ว ยังใช้กับรายการวิทยุและกิจกรรมการศึกษาอื่น ๆ ได้ด้วย ส่วนวิทยุนี้ยอมรับกันแล้วว่าช่วยการศึกษาและการเรียนการสอนได้มาก ซึ่งไม่จำกัดอยู่แต่เพียงวิทยุโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิทยุทั่วไปอีกด้วย

ขั้นที่ 9 ทศสัญลักษณ์ (Visual Symbol)

ทศสัญลักษณ์ สื่อการสอนประเภททศสัญลักษณ์นี้ มีมากมายหลายชนิด เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนที่ แผนผัง ภาพโฆษณา การ์ตูน เป็นต้น สื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอดความหมายให้เข้าใจได้รวดเร็วขึ้น

ขั้นที่ 10 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol)

วจนสัญลักษณ์ สื่อขั้นนี้เป็นสื่อที่จัดว่า เป็นขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ตัวหนังสือหรืออักษร สัญลักษณ์ทางคำพูดที่เป็นเสียงพูด ความเป็นรูปธรรมของสื่อ

ประเภทนี้จะไม่คงเหลืออยู่เลย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สื่อประเภทนี้จะมีลักษณะที่เป็นนามธรรมที่สุดก็ตาม เราก็ใช้ประโยชน์จากสื่อประเภทนี้มาก เพราะต้องใช้ในการสื่อความหมายอยู่ตลอดเวลา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญทัน ภูบาล (2549) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เกิดจากการใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านศรีแก้ว เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามวัดจิตสาธารณะ แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวมก่อนการใช้วีดิทัศน์ระหว่างการใช้วีดิทัศน์ และหลังการใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ และพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ย โดยแยกตามรายองค์ประกอบของจิตสาธารณะ 3 องค์ประกอบ ก่อนการใช้วีดิทัศน์ ระหว่างการใช้วีดิทัศน์ และหลังการใช้วีดิทัศน์ ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยทั้ง 3 องค์ประกอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์

เคลโฮล์ และคณะ (เคลโฮล์ และคณะ อ้างถึงใน รุ่งจิตร กองคำ, 2541 : 21) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วย “สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิยาย ผลการวิจัยพบว่า การจัดลำดับโครงสร้างของความรู้สึก เริ่มจากความสนใจ (interest) ตามด้วย ความซาบซึ้ง (appreciation) ถัดไปเป็นเจตคติ (adjustment) แต่ถ้ามองในแง่ลำดับการเกิดเป็นระยะต่อเนื่องจะเริ่มลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้สึก เป็นพฤติกรรมขั้นแรก ที่คนรู้จักกับสิ่งเร้าว่ามันเป็นอะไร เป็นการรู้จักเบื้องต้นผิวเผินเท่านั้น ยังมองไม่เห็น

ความสำคัญ แต่มีความพยายามบังคับใจให้เกิดความพอใจที่จะรับรู้ ตลอดจนสามารถจำแนกแยกแยะพอที่จะใช้ความรู้สึกเลือกกับสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นด้วย

ขั้นที่ 2 การตอบสนอง (responding) ความรู้สึกขั้นนี้เป็นความรู้สึกที่มีความพึงพอใจ และใจจดจ่อมากกว่าเดิม ขนาดยินยอมตาม ให้ความร่วมมือ ทำด้วยความสมัครใจและทำด้วยความเต็มใจ

ขั้นที่ 3 การรู้คุณค่า (valuing) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนการรับรู้ความรู้สึกคุณค่าของสิ่งของ ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมซึ่งตนได้รับและซาบซึ้งมาแต่ต้น ความรู้สึกระดับนี้อาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ อยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคุณค่าเหล่านั้น ความรู้สึกระดับนี้ค่อนข้างคงเส้นคงวาและบังเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

ขั้นที่ 4 การจัดระบบคุณค่า (organization) จากขั้นความรู้สึกที่แล้วมา มนุษย์ย่อมเห็นคุณค่าหรือค่านิยมมากมายผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิต แต่ความรู้สึกของมนุษย์จะรู้สึกนิยมชมชอบเฉพาะกลุ่มค่านิยมใดค่านิยมหนึ่งเท่านั้น การจัดระบบในระดับนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งอาจจะจัดให้อยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนของความรู้สึกขึ้นชอบคุณค่านั้น

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่า (characterization by a value or value complex) ขั้นนี้เป็นการสั่งสมความรู้สึกจนเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะของบุคคลขึ้นมา การเกิดลักษณะแบบนี้แสดงว่าเชื่อมั่นในขั้นสูงแล้ว จึงนำมาเป็นอุดมการณ์ของตนเอง ในระดับนี้มีความคงเส้นคงวาสูงเปลี่ยนแปลงยาก

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง ด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนในสถานศึกษาพื้นที่ปลายน้ำ 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดไทรงาม โรงเรียนบ้านศาลาน้ำ โรงเรียนวัดทะเลน้อย (ลอยประชากร) ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เคยเข้าร่วมโครงการในระยะแรกของโครงการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนในสถานศึกษาพื้นที่ปลายน้ำ 3 โรงเรียน จำนวน 60 คนจาก โรงเรียนวัดไทรงามจำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านศาลาน้ำจำนวน 20 คน และโรงเรียนวัดทะเลน้อย (ลอยประชากร) จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เคยเข้าร่วมโครงการในระยะแรกของโครงการวิจัย ด้วยวิธีการเลือกแบบมีวัตถุประสงค์จากผู้บริหารสถานศึกษา นักวิจัย และการอาสาสมัครของเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง โดยโครงสร้างของกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย แนวคิด เป้าหมาย เงื่อนไข แผนการจัดกิจกรรม การประเมินผลและการนำเสนอผลและวางแผนการปรับปรุงพัฒนา ส่วนแผนการจัดกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย สารการเรียนรู้ เวลา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การประเมินประจำแผน และแผนการพัฒนา หากไม่เป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) แบบประเมินรับรองกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน (กรมวิชาการ, 2545 : 82) 5 หมายถึงมากที่สุด 4 หมายถึงมาก 3 หมายถึงปานกลาง 2 หมายถึงน้อย 1 หมายถึงน้อยที่สุด โดยออกแบบหัวข้อการประเมินให้ครอบคลุมมาตรฐานการประเมินกิจกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความชัดเจน และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีค่าดัชนีความตรงอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จำนวน 13 ข้อ 3) แบบวัดจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำก่อนเข้าร่วมโครงการด้วยชุดแบบประเมินจิตสำนึกรักษ์น้ำตามแนวคิดการประเมิน 360 องศาของเสารส ยิ่งวรรณะ (2560) ซึ่งจำแนกเป็นแบบประเมินสำหรับเยาวชน แบบประเมินสำหรับเพื่อน แบบประเมินสำหรับครู และแบบประเมินสำหรับผู้ปกครอง โดยมีข้อคำถามรวมทั้งฉบับมีทั้งสิ้น 25 ข้อ ซึ่งได้ออกแบบข้อคำถามตามแนวคิดของ Krathwohl และคณะ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มจากแจ้งให้เยาวชนคนปลายน้ำทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และวัดจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนก่อนเข้าร่วมโครงการ จากนั้นจึงจัดกิจกรรมตามคู่มือสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำสำหรับเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง แล้วทำการประเมินหลังจากทำกิจกรรม โดยใช้แบบวัดจิตสำนึกรักษ์น้ำแนวคิดการประเมิน 360 องศา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อยกร่างกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุงและข้อมูลผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากผลการรับรองกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง ข้อมูลจิตสำนึกรักษ์น้ำ และใช้ค่าที่เปรียบเทียบจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนก่อนและหลังการทำกิจกรรม

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง

ในการพัฒนากระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุงครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดความต้องการในการพัฒนากระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง โดยใช้กระบวนการหลักคือ “**สร้างสรรค์เรื่องราว บอกเล่าผ่านสื่อ ยึดถือจิตสำนึก**” ซึ่งโครงสร้างของหลักของกระบวนการสื่อสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย 1) แนวคิด 2) เป้าหมาย 3) เงื่อนไข 4) แผนการจัดกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ 5) การประเมินผล และ 6) การนำเสนอผลและวางแผนการปรับปรุงพัฒนา ส่วนแผนการจัดกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 1) สาระการเรียนรู้ 2) เวลา 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) การประเมินประจำแผน และ 7) แผนการพัฒนา หากไม่เป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผน ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” “หุ่นมีรักษ์น้ำ” “คลิปรักษ์น้ำ” และ “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” ซึ่งแต่ละแผนมีรายละเอียดดังนี้

แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” เป็นการออกแบบกิจกรรมโดยใช้ “สื่อ นิทาน” เป็นเครื่องมือเพื่อให้เยาวชนคนปลายน้ำได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ซึ่งนิทานเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ตรงกับความสนใจ อีกทั้งนิทานสามารถถ่ายทอดคุณธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้ โดยออกแบบกิจกรรมให้เยาวชนได้สืบค้นหาชื่อพันธุ์ปลาที่อาศัยอยู่ในสายน้ำคลองท่าแฉะ จากปู่ย่าตายาย พี่ป้าน้าอา

รวมถึงคนในชุมชน เพื่อให้เยาวชนคนปลายน้ำได้รู้จักชื่อพันธุ์ปลาในท้องถิ่นของตนเอง กิจกรรมนี้ทำให้เยาวชนคนปลายน้ำได้รับรู้และเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์น้ำให้ใสสะอาด เพราะถ้าในลำคลองไม่ใสสะอาด ปลาต่างๆ เหล่านั้น จะไม่มีที่อยู่และสูญพันธุ์ไปในที่สุด

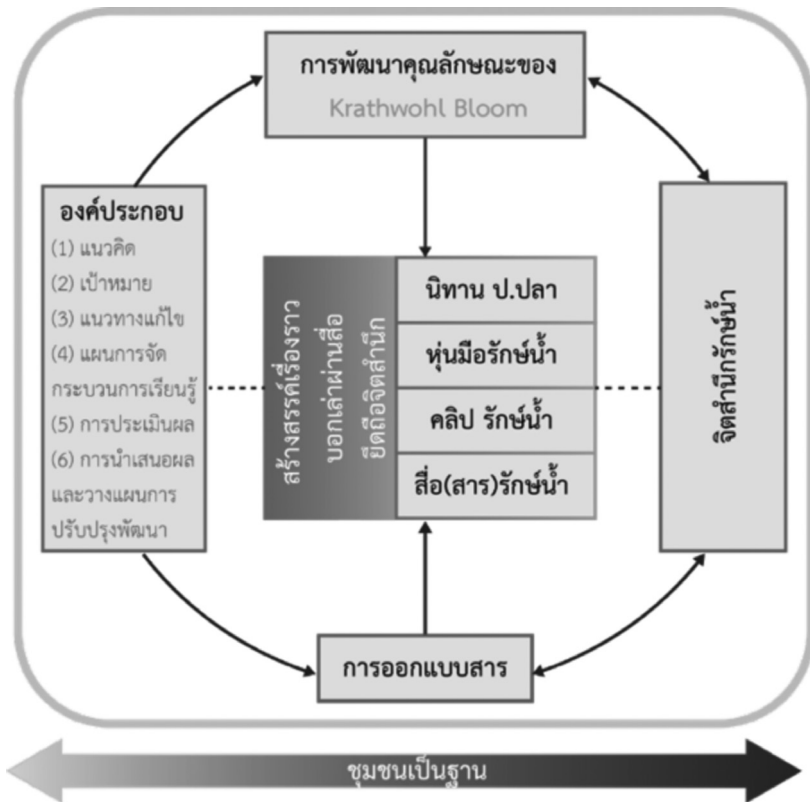
แผนการจัดกิจกรรม “หุ่นมือรักษาน้ำ” เป็นการเล่านิทานประกอบการใช้สื่อประกอบการเล่าเรื่อง โดยสื่อประกอบในที่นี้คือ หุ่นมือ (puppet) อันจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และสร้างความสนใจของผู้ฟังให้เกิดความสนใจในนิทานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำให้มากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้เยาวชนได้รับรู้ เห็นคุณค่าและตระหนักของการอนุรักษ์น้ำ ซึ่งการแสดงหุ่นมือรักษาน้ำนี้เป็นกิจกรรมที่เยาวชนคนปลายน้ำสามารถแสดงบทบาทเป็นตัวต้นแบบในการอนุรักษ์น้ำให้กับน้อง ๆ อนุบาลได้

แผนการจัดกิจกรรม “คลิปรักษาน้ำ” เป็นแผนกิจกรรมที่ใช้สื่อวีดิทัศน์ สร้างสรรค์ให้เยาวชนคนปลายน้ำถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์น้ำ เยาวชนคนปลายน้ำจะเกิดการจัดระบบคุณค่า และสามารถสร้างสารสนเทศการอนุรักษ์น้ำซึ่งได้แก่ บทดำเนินเรื่อง รวมทั้งได้ใช้แอปพลิเคชัน vivo เพื่อตัดต่อคลิปวิดีโอและอัปโหลดไฟล์สู่สังคมออนไลน์ facebook รักษาน้ำคลองท่าแนะ ในแผนกิจกรรมนี้เยาวชนคนปลายน้ำจะได้เรียนรู้หลักการเขียนบท หลักการผลิตคลิปรักษาน้ำ เพื่อให้เยาวชนคนปลายน้ำมีคุณลักษณะอันนำไปสู่การรักษาน้ำ ต่อไป

แผนการจัดกิจกรรม “สื่อ(สาร)รักษาน้ำ” เป็นแผนที่ต่อเนื่องมาจากแผนคลิปรักษาน้ำ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงการปฏิบัติตนอย่างมีจิตสำนึกรักษาน้ำของตนเองและชุมชน ในแผนกิจกรรมนี้เยาวชนคนปลายน้ำจะได้ฝึกปฏิบัติการสร้างสรรค์เรื่องราวการอนุรักษ์น้ำ โดยการให้เยาวชนคนปลายน้ำผลิตคลิปสั้น ๆ เชิญชวนคนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์น้ำเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์น้ำอย่างยั่งยืน

ซึ่งผลการตรวจสอบและรับรององค์ประกอบของกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการประเมินแผนการจัดกระบวนการสื่อสร้างสรรค์โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 0.59$) ด้านความเหมาะสมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.56$) ด้านความถูกต้องมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.66$) ด้านความชัดเจนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.51$) และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.61$)

จากการดำเนินการวิจัยในข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

บทที่ 1

แผนภาพที่ 1 กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง

ตอนที่ 2 ผลการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์

ผลการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์ จำแนกตามโรงเรียน ได้แก่ เยาวชนจากโรงเรียนวัดไทรงาม เยาวชนจากโรงเรียนโรงเรียนบ้านศาลาน้ำ และเยาวชนจากโรงเรียนวัดทะเลน้อย เสนอผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำที่ได้จากการประเมินของผู้ประเมินแต่ละแหล่ง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

โรงเรียน	แหล่งผู้ประเมิน	ผลการประเมิน	n	$\bar{X}$	SD	t	Sig. (2-tailed)
โรงเรียนวัดไทรงาม	นักเรียน	ครั้งที่ 1	20	1.51	0.27	29.33	0.001
		ครั้งที่ 2	20	3.45	0.11		
	ครู	ครั้งที่ 1	20	1.11	0.07	52.18	0.001
		ครั้งที่ 2	20	3.47	0.18		
	ผู้ปกครอง	ครั้งที่ 1	20	1.55	0.26	32.39	0.001
		ครั้งที่ 2	20	3.48	0.16		
	เพื่อน	ครั้งที่ 1	20	1.61	0.49	14.12	0.001
		ครั้งที่ 2	20	3.27	0.11		
โรงเรียนบ้านศาลาน้ำ	นักเรียน	ครั้งที่ 1	20	1.41	0.30	24.12	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.54	0.48		
	ครู	ครั้งที่ 1	20	2.53	0.46	22.02	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.81	0.07		
	ผู้ปกครอง	ครั้งที่ 1	20	1.51	0.30	24.32	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.65	0.37		
	เพื่อน	ครั้งที่ 1	20	2.22	0.58	19.39	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.66	0.34		
โรงเรียนวัดทะเลน้อย	นักเรียน	ครั้งที่ 1	20	1.68	0.23	22.72	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.70	0.53		
	ครู	ครั้งที่ 1	20	1.78	0.27	49.97	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.93	0.07		
	ผู้ปกครอง	ครั้งที่ 1	20	1.72	0.27	17.53	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.64	0.64		
	เพื่อน	ครั้งที่ 1	20	1.75	0.23	30.61	0.001
		ครั้งที่ 2	20	4.81	0.39		

p < .05

จากตารางพบว่า โรงเรียนวัดไทรงาม ผู้ประเมินจากทุกแหล่งประเมินจิตสำนึก รักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อ เสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โรงเรียนบ้านศาลาน้ำ ผู้ประเมินจากทุกแหล่งประเมินจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชน คนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก รักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

โรงเรียนวัดทะเลน้อย ผู้ประเมินจากทุกแหล่งประเมินจิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชน คนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก รักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของ เยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง ภายใต้กระบวนการหลักคือ “**สร้างสรรค์ เรื่องราว บอกเล่าผ่านสื่อ ยึดถือจิตสำนึก**” ซึ่งโครงสร้างหลักของกระบวนการสื่อ สร้างสรรค์ประกอบไปด้วย 1) แนวคิด 2) เป้าหมาย 3) เงื่อนไข 4) แผนการจัดกิจกรรม สื่อสร้างสรรค์ 5) การประเมินผล และ 6) การนำเสนอผลและวางแผนการปรับปรุง พัฒนา ส่วนแผนการจัดกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วยแผนกิจกรรมทั้งหมด 4 แผน ได้แก่ “นิทาน ป. ปลา” “หุ้มนมรักษาน้ำ” “คลิปรักษาน้ำ” และ “สื่อ (สาร) รักษาน้ำ” ซึ่งมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก และคุณภาพรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องมีคุณภาพ ด้านความชัดเจน และด้านความง่าย ต่อการนำไปใช้ ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องและเหมาะสมของกระบวนการที่สอดคล้อง เชิงทฤษฎีและได้ผลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนา กระบวนการสื่อสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ มีการผสมผสานแนวคิดการออกแบบพัฒนา

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (บลูม, 1956 อ้างถึงในทิตินา แชมมณี, 2545 : 235) และแนวคิดการพัฒนาด้านจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมของเคลโฮล์ และคณะ (เคลโฮล์ และคณะอ้างถึงในรุ่งจิตร กองคำ, 2541 : 21) โดยที่นำมาใช้เป็นขั้นตอนหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนคนปลายน้ำ แนวคิดการใช้กิจกรรมสื่อที่มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะของเยาวชน เน้นให้เยาวชนได้คิดวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะส่งผลให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ บรรลุตามแนวทางที่กำหนดและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ อีกทั้งผู้วิจัยได้รับคำปรึกษาที่ดีจากผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัยชุมชน ในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ได้จริงตามพื้นที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ บุญส่ง (2551 : 105) ที่ได้ศึกษาผลการศึกษากิจการพัฒนาด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง ผลการศึกษาพบว่า 1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านการรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นทุกสัปดาห์ 2. หลังได้รับกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง พบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านการรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำผ่านกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง

จากการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง ตามแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผนพบว่า เยาวชนคนปลายน้ำจาก

สถานศึกษาปลายน้ำ 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดไทรงาม โรงเรียนบ้านศาลาน้ำ
โรงเรียนวัดทะเลน้อย มีจิตสำนึกรักษาน้ำสูงขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาผลการเปรียบเทียบ
จิตสำนึกรักษาน้ำของเยาวชนคนปลายน้ำก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ สาเหตุที่เยาวชน
คนปลายน้ำมีจิตสำนึกรักษาน้ำสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องมาจากรูปแบบ
กิจกรรมสื่อสร้างสรรค์นี้ เน้นให้เยาวชนคนปลายน้ำได้ร่วมกันฝึกปฏิบัติ ทำให้เยาวชน
คนปลายน้ำมีการพัฒนาความสามารถในการประมวลสารสนเทศจนเกิดเป็นการรู้คิด
ประกอบกับเยาวชนคนปลายน้ำได้สร้างสรรค์เนื้อหาสำหรับผลิตสื่อสร้างสรรค์ ทำให้
เยาวชนคนปลายน้ำได้มีการขยายความคิดจึงสามารถสร้างระบบสัญลักษณ์ของสื่อได้
และกระบวนการสื่อสร้างสรรค์นี้ได้มีบูรณาการกระบวนการสร้างนิสัยของเคลโฮล์
และคณะ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง
3) ขั้นการรู้คุณค่า 4) ขั้นการจัดระบบคุณค่า และ 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ร่วม
กับใช้กิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ภายใต้กระบวนการ “สร้างสรรค์เรื่องราว บอกเล่าผ่านสื่อ
ยึดถือจิตสำนึก” อันเป็นกระบวนการที่เยาวชนใช้ในการทำความเข้าใจในขณะที่เรียนรู้
เพื่อเน้นย้ำให้เกิดการพัฒนาเป็นจิตสำนึกอย่างถาวร ทำให้เยาวชนคนปลายน้ำสามารถ
เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับสถานการณ์จริงระหว่างการทำกิจกรรมได้
โดยใช้คุณลักษณะของสื่อที่มีผลต่อกระบวนการรู้คิดที่เกิดขึ้นภายในตัวเยาวชนเอง

กิจกรรมสื่อสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาจิตสำนึกการ
อนุรักษ์น้ำผ่านการสืบค้นเรื่องพันธุ์ปลาในท้องถิ่นของตน ซึ่งนำไปเชื่อมโยงกับการ
อนุรักษ์น้ำในชุมชนของตนเอง โดยนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนการมีจิตสำนึกรักษาน้ำ ผ่าน
การบันทึกลงในหนังสือเล่มเล็ก และถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นสั้นๆ ได้ฟัง ประกอบ
กับการเล่านิทานโดยหุ่นมือ ซึ่งหุ่นมือและตัวพี ๑ เยาวชนคนปลายน้ำเอง สามารถ
เป็นตัวแบบแสดงให้เห็นถึงการตระหนักและเห็นคุณค่าของสายน้ำ อีกทั้งเยาวชน
คนปลายน้ำได้ฝึกปฏิบัติสร้างสรรค์เรื่องราวรักษาน้ำ นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบคลิปสั้นๆ
อันเป็นการขยายความคิด และพัฒนาศักยภาพการคิด ซึ่งนำไปสู่การขยายผล
ไปสู่ชุมชนโดยการสื่อสารเรื่องราวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ
ประจวบจิตร คำจตุรัส (2531 : 25) ที่กล่าวว่าการสร้างความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อม

จะต้องทำให้คนรู้จักมองตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อจะได้ตระหนักว่ามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน การให้ความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ จะทำให้มนุษย์เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีต่อการดำรงชีวิต ทำให้เขาได้รู้ปัญหา รู้หน้าที่ รับผิดชอบ นำไปสู่การรัก ห่วงแหน ใช้อย่างคุ้มค่า เกิดพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทัน ภูบาล (2549) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เกิดจากการใช้วิถีทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนจิตสำนึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านศรีแก้ว โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการใช้วิถีทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสำนึกเฉลี่ยโดยรวม ก่อนการใช้วิถีทัศน ระหว่างการใช้วิถีทัศน และหลังการใช้วิถีทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสำนึกเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการใช้วิถีทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสำนึกเฉลี่ยโดยแยกตามรายองค์ประกอบของจิตสำนึก 3 องค์ประกอบ ก่อนการใช้วิถีทัศน ระหว่างการใช้วิถีทัศน และหลังการใช้วิถีทัศน ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสำนึกเฉลี่ยทั้ง 3 องค์ประกอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเคลโฮล์ และคณะ (เคลโฮล์ และคณะ อ้างถึงใน รุ่งจิตร กองคำ, 2541 : 21) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วย “สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิยาย พบว่า การจัดลำดับโครงสร้างของความรู้สึก เริ่มจากความสนใจ (interest) ตามด้วยความซาบซึ้ง (appreciation) ถัดไปเป็นเจตคติ (adjustment) แต่ถ้ามองในแง่ลำดับการเกิดเป็นระยะต่อเนื่องจะเริ่มลำดับขั้น ขั้นที่ 1 การรับรู้ (receiving)

เป็นขั้นแรกของความรู้สึก เป็นพฤติกรรมขั้นแรกที่คนรู้จักว่าสิ่งเร้าคืออะไร เป็นการรู้จักเพียงผิวเผินเท่านั้น ยังไม่เห็นความสำคัญ แต่มีความพยายามบังคับใจให้เกิดความพอใจที่จะรับรู้ ตลอดจนสามารถจำแนกแยกแยะพอที่จะใช้ความรู้สึกเลือกรับสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นด้วย ขั้นที่ 2 การตอบสนอง (responding) ความรู้สึกขั้นนี้เป็นความรู้สึกที่มีความพึงพอใจ และใจจดจ่อมากกว่าเดิม ขนาดยินยอมทำตาม ให้ความร่วมมือ ทำด้วยความสมัครใจ และทำด้วยความเต็มใจ ขั้นที่ 3 การรู้คุณค่า (valuing) ในขั้นนี้เป็นขั้นความรู้สึกู้คุณค่าของสิ่งของ ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมซึ่งตนได้รับและซาบซึ้งมาแต่ต้น ความรู้สึกระดับนี้อาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ ซึ่งอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคุณค่าเหล่านั้น ความรู้สึกระดับนี้ค่อนข้างคงเส้น คงวาและบังเกิด ความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน ขั้นที่ 4 การจัดระบบคุณค่า (organization) จากขั้นความรู้สึกที่แล้วมา มนุษย์ย่อมเห็นคุณค่าหรือค่านิยมมากมายผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิต แต่ความรู้สึกของมนุษย์จะรู้สึกนิยมชมชอบเฉพาะกลุ่มค่านิยมใด ค่านิยมหนึ่งเท่านั้น การจัดระบบในระดับนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งอาจจะจัดให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนของความรู้สึกขึ้นชอบคุณค่านั้น ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่า (characterization by a value or value complex) ขั้นนี้เป็น การสั่งสมความรู้สึกจนเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะของบุคคลขึ้นมา การที่จะเกิดลักษณะแบบนี้แสดงว่า ยึดมั่นในจนนำมาเป็นอุดมการณ์ของตนเอง ในระดับนี้มีความคงเส้นคงวาสูง เปลี่ยนแปลงยาก

สรุป

1. กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์ฯของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแฉะ จังหวัดพัทลุง มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิด 2) เป้าหมาย 3) เงื่อนไข 4) แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) การประเมินผล และ 6) การนำเสนอผลและวางแผนการปรับปรุงพัฒนา ในส่วนของแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านแผนกิจกรรมทั้งหมด 4 แผน ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” 2) แผนการจัดกิจกรรม “หุ่นมือรักษ์น้ำ” 3) แผนการจัดกิจกรรม “ศิลป์

รักษ์น้ำ และ 4) แผนการจัดกิจกรรม “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” ภายใต้กระบวนการหลัก คือ “สร้างสรรค์เรื่องราว บอกเล่าผ่านสื่อ” โดยผลการประเมินความเหมาะสมของการจัดกระบวนการเรียนรู้กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนพบว่า ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 0.59$) ด้านความเหมาะสมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.56$) ด้านความถูกต้องมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.66$) ด้านความชัดเจนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.51$) และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.61$)

2. คะแนนจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำจากทุกแหล่งประเมินจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรนำกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำนี้ไปขยายผลใช้กับเยาวชนในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่กลางน้ำ เพื่อให้เยาวชนทั้งสามพื้นที่ ได้มองเห็นความสัมพันธ์ของสายน้ำคลองท่าแนะร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เยาวชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะได้รู้ปัญหาซึ่งกันและกัน รู้หน้าที่และความรับผิดชอบของตน นำไปสู่การรัก ห่วง แห่น การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า อันก่อให้เกิดพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำ และควรส่งเสริมให้ชุมชนคลองท่าแนะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกในด้านอื่น ๆ เช่น จิตสำนึกการอนุรักษ์ป่า จิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกสาธารณะ เป็นต้น

2. ควรนำกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำนี้ไปใช้กับกลุ่มบุคคลที่หลากหลายเพื่อขยายผลและนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ทิศนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ภูบาล. (2549). *การใช้ชีวิตที่คนละครุ่นคิดเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ประจวบจิตร คำจตุรัส. (2535). *ประมวลผลการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558. (8 มีนาคม 2559) สืบค้นจาก <http://www.m-culture.go.th/surveillance/files/835/58/safe-creative-media-law58.pdf>
- รุ่งจิตร กองคำ. (2541). *การพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เสาวรส ยิ่งวรรณะ. (2560). *การประเมินจิตสำนึกที่รักษาน้ำตามแนวคิดการประเมิน 360 องศา*. กรุงเทพฯ : สกว.
- วรรณ บุญส่ง. (2551). *ผลการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- Dale, Edgar. (1969). *Audio-Visual Methods in Teaching*. 3 Ed. New York : The Dryden Press Holt, Rineheart and Winston. Inc.
- Kihlstrom, J.F. (1984). Child who makes up stories. *Medical Aspects of Human Sexuality, citing farthing*, 18, 11-16.
- Zeman, A. (2001). *Consciousness*. UK : Oxford University Press inc.